

CHARAKTERISTIKA KRAJE

Královéhradecký kraj leží v severovýchodní části Čech. Hranici kraje tvoří z více než jedné třetiny státní hranice s Polskem v délce asi 208 km. Se sousedními Libereckým a Pardubickým krajem tvoří oblast Severovýchod, která patří mezi tři největší oblasti v republice jak rozlohou, tak počtem obyvatel. Posledním sousedem je kraj Středočeský. Krajská metropole Hradec Králové je od hlavního města Prahy vzdálená 112 km.

Na severu a severovýchodě se rozkládají pohoří Krkonoše a Orlické hory, které na jihu a jihozápadě přecházejí do úrodné Polabské nížiny. Obě pohoří od sebe odděluje Broumovský výběžek, geologicky i horopisně pestrý, který byl kdysi plochou pánví mezi dvěma pohořími a kde příroda vytvořila rozsáhlá skalní města. Jsou to Teplické a Adršpašské skály, Broumovské stěny, Křížový vrch a Ostaš. Tato oblast patří mezi nejvydatnější a nejkvalitnější zásobárny pitné vody v České republice. Významnou část území tvoří krkonošské a orlické podhůří. Hlavními vodními toky jsou Labe a jeho přítoky Orlice a Metuje. Téměř celé území kraje náleží do povodí Labe, jen okrajová část Broumovského výběžku k povodí Odry. Nejvyšším vrcholem kraje je Sněžka (1 602 m n. m.) v Krkonoších, která je zároveň nejvyšší horou České republiky. Nejnižší položeným bodem je hladina Cidliny na území okresu Hradec Králové v nadmořské výšce 202 m.

Území kraje je po provedené reformě státní správy od 1. 1. 2000 tvořeno pěti okresy - Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. K 1. 1. 2007 došlo ke změně hranic okresů Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou o tři obce. Obce Jílovice, Ledce a Vysoký Újezd přešly z okresu Rychnov nad Kněžnou do okresu Hradec Králové a došlo tak ke sladění hranic správních obvodů obcí s rozšířenou působností s hranicemi území okresů.

V Královéhradeckém kraji bylo k 1. 1. 2003 zřízeno 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností a 35 správních obvodů obcí s pověřeným úřadem. Pověřené obecní úřady spravují obce v území, které je skladebné do okresů i do správních obvodů obcí s rozšířenou působností.

Rozlohou 4 759 km² zaujímá Královéhradecký kraj šest procent rozlohy České republiky a řadí se na 9. místo v pořadí krajů. Je pátým krajem s nejvyšším podílem zemědělské půdy i orné, podíl lesních pozemků je 8. nejvyšší. K 31. 12. 2010 představovala zemědělská půda 58 % celkové rozlohy kraje, podíl orné půdy činil 40 % a lesy pokrývaly území z 31 %. Rozlohou je největší okres Trutnov, který tvoří téměř čtvrtinu rozlohy kraje, za ním následuje s více než pětinou okres Rychnov nad Kněžnou a zbytek území se rovnoměrně, zhruba po 18 %, dělí mezi tři zbývající okresy.

Chráněná území tvořila v roce 2010 více než pětinu rozlohy kraje. Na území se nachází Krkonošský národní park v okrese Trutnov (5,2 % rozlohy kraje), tři chráněné krajinné oblasti (14,5 % rozlohy kraje) a 111 maloplošných chráněných oblastí (1,3 % rozlohy kraje). Mezi chráněné krajinné oblasti patří Broumovsko (okres Náchod), Český ráj (okres Jičín a území krajů Středočeského a Libereckého) a Orlické hory (okres Rychnov nad Kněžnou a území kraje Pardubického). V roce 2009 byla vyhlášena k 1. říjnu na území kraje nová národní přírodní památka Polické stěny (okres Náchod).

Ke konci roku 2010 měl Královéhradecký kraj celkem **554 803 obyvatel**, což je 5,3 % celkového počtu obyvatel České republiky. Nejlidnatějším okresem je okres Hradec Králové s více než 163 tisíci osobami. Naopak populačně nejmenší s 79 152 obyvateli je okres Rychnov nad Kněžnou. Hustotou 117 obyvatel na km² nedosahuje kraj celorepublikového průměru 134 osob. Rozdílná je i v okresech a pohybuje se od nejvyšší v okrese Hradec Králové (183 obyvatel na km²) po nejnižší v okrese Rychnov nad Kněžnou (81 obyvatel na km²).

Na území kraje je celkem **448 obcí**, z nichž k 31. 12. 2010 mělo **48 statut města** a 10 statut městyse. Podíl městského obyvatelstva dosáhl celkem 67,6 %. Hlavním centrem kraje je statutární město Hradec Králové s 94 318 obyvateli, druhým největším městem s 30 819 obyvateli je město Trutnov. Nejméně urbanizován je okres Jičín, kde žije i nejvíce obyvatel v obcích do 500 obyvatel (více než pětina). V kraji činil tento podíl 12,8 % obyvatel. Průměrná rozloha obce je 1 062 ha a průměrný počet obyvatel v obci dosáhl 1 238 osob.

Královéhradecký kraj měl k 31. 12. 2010 stále nejnižší podíl obyvatel ve věku 15–64 let ze všech krajů (69,0 %) a zároveň měl nejvyšší podíl obyvatel ve věku nad 65 let (16,5 %) předstihl již Hl. m. Prahu. Průměrný věk je rovněž nad republikovým průměrem a druhý nejvyšší po Hl. m. Praze. Stejně je tomu v porovnání s krajským průměrem v okresech Hradec Králové a Jičín. Nejvyšší podíl obyvatel do 14 let měly okresy Rychnov nad Kněžnou a Náchod, nejvyšší podíl obyvatel ve věku 15–64 let byl v okrese Trutnov a ve věkové skupině nad 65 let v okrese Hradec Králové.

Královéhradecký kraj lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s bohatě rozvinutým cestovním ruchem. Průmysl je soustředěn do velkých měst, intenzivní zemědělství do oblasti Polabí. Největší koncentrací cestovního ruchu v České republice se vyznačují Krkonoše. Národní park Krkonoše zasahuje na území kraje dvěma třetinami své výměry a nacházejí se zde nejcennější lokality parku.

Na tvorbě **hrubého domácího produktu** v České republice se kraj v roce 2010 podílel pouze 4,5 %, v přepočtu na 1 obyvatele dosáhl 86,1 % republikového průměru a byl mezi kraji na 4. pozici.

Podle výběrového šetření pracovních sil bylo v roce 2010 v hospodářství kraje **zaměstnáno celkem zhruba 253,8 tisíc osob**, z toho 30 % ve zpracovatelském průmyslu, 12 % ve velkoobchodě a maloobchodě, opravách motorových vozidel, 9 % ve stavebnictví, 7,5 % v odvětví zdravotní a sociální péče, 7 % ve vzdělávání, 4 % v ubytování, stravování a pohostinství a 3,5 % v zemědělství a lesnictví.

V **zemědělství** převažuje v rostlinné výrobě pěstování obilovin (pšenice, ječmen), řepky a kukuřice, významná je též produkce cukrovky a pěstování ovoce, zejména jablek, rybízu a višní. V živočišné výrobě se jedná především o chov skotu a prasat. V **průmyslu** převažuje z odvětvového hlediska podle počtu zaměstnanců zpracovatelský průmysl, v jeho rámci pak výroba motorových vozidel, výroba elektrických zařízení a textilní výroba. V České republice však kraj nepatří mezi rozhodující průmyslové oblasti, podíl na tržbách průmyslových podniků v roce 2010 činil 3,1 %.

V roce 2010 se v kraji v 912 statisticky sledovaných **hromadných ubytovacích zařízeních** ubytovalo přes 804 tisíc hostů, z toho cca 208 tisíc ze zahraničí, převážně z Německa (necelá polovina), Polska a Nizozemska. Průměrná doba pobytu byla necelých pět dní. Většina těchto zařízení (70 procent) je soustředěna v okrese Trutnov, na jehož území leží Krkonoše.

Při hranicích s Polskem se rozvíjí mnoho forem přeshraniční spolupráce. Jednou z nich je **Euroregion Glacensis**, který vznikl v roce 1995 jako jeden z euroregionů působících na polsko-českém příhraničním území. Velký rozmach také zaznamenaly dobrovolné svazky obcí, v nichž se obce sdružují za účelem rozvoje svých území.

Na závěr několik nej o Královéhradeckém kraji v mezikrajském srovnání v roce 2010:

- nejvýše položený bod – 1602 m n.m. (Sněžka – nejvyšší hora České republiky)
- nejnižší podíl obyvatel ve věku 15 – 64 let (69,0 %)
- nejvyšší podíl obyvatel ve věku 65 a více let (16,5 %)
- nejvyšší počet keřů rybízu
- nejvyšší sklizeň rybízu
- nejnižší průměrná hrubá měsíční mzda na zaměstnance v průmyslových podnicích se 100 a více zaměstnanci
- druhý nejvyšší průměrný věk obyvatel po Hl. městě Praze
- druhá nejvyšší naděje dožití mužů
- druhý nejnižší objem komunálního odpadu na 1 obyvatele
- druhý nejnižší objem tržeb z průmyslové činnosti podniků se 100 a více zaměstnanci
- druhý nejvyšší počet ovocných stromů jablek, hrušní a třešní
- druhá nejvyšší sklizeň jablek, hrušek a třešní
- druhý nejvyšší počet hromadných ubytovacích zařízení
- druhý nejvyšší průměrný počet přenocování a průměrná doba pobytu
- třetí nejnižší podíl čištěných odpadních vod
- třetí nejvyšší podíl odděleně sbíraných složek komunálního odpadu
- třetí nejvyšší intenzita chovu prasat
- třetí nejvyšší počet ovocných stromů švestek a višní
- třetí nejvyšší sklizeň švestek a višní
- třetí nejnižší počet průmyslových podniků (podniky se 100 a více zaměstnanci)
- třetí nejnižší průměrná hrubá měsíční mzda na zaměstnance ve stavebních podnicích s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji
- třetí nejvyšší počet lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních
- třetí nejvyšší počet lékařů na 1 000 obyvatel
- třetí nejnižší počet obyvatel na 1 lékaře
- třetí nejvyšší počet lůžek v nemocnicích na 1 000 obyvatel